

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ιστορία της Ευρωπαϊκής Λογοτεχνίας

Φιλολογική
Επιμέλεια Έκδοσης
Πέρσα Αποστολή

Ανθολόγιο
Κριτικών Κειμένων

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ελληνικό Δημόσιο

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ανθολόγιο Κριτικών Κειμένων

Copyright © 2008
Για την Ελλάδα και όλο τον κόσμο
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Σαχτούρη 16 & Αγ. Ανδρέου, 26222 Πάτρα
Τηλ.: (2610) 367300 Φαξ: (2610) 367350

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
του τόμου
ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΚΡΙΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Φιλολογική Επιμέλεια Έκδοσης Ανθολογίου
Πέρσα Αποστολή

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος του Προγράμματος Σπουδών
Λύα Λεοντίδου
Καθηγήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Ακαδημαϊκός Συντονισμός και Επιστημονική Επιμέλεια
του έργου ανάπτυξης του έντυπου διδακτικού υλικού της Θ.Ε.
Αντιγόνη Βλαβιανού

Καλλιτεχνική Επιμέλεια-Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση
Άρτεμις Πετροπούλου

Συντονισμός ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού
και γενική επιμέλεια των εκδόσεων
ΟΜΑΔΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΕΑΠ

ISBN: 978-960-538-765-5

*Σύμφωνα με τον Ν. 2121/1993,
απαγορεύεται η συνολική ή αποσπασματική
αναδημοσίευση του βιβλίου αυτού ή η αναπαραγωγή του
με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς την άδεια του εκδότη.*

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΚΡΙΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΑΤΡΑ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	11
----------	----

I. ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ Α΄ ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

• Φρειδερίκος Νίτσε, <i>Περί αλήθειας και ψεύδους υπό εξωθητική έννοια</i>	17
• Τζόνναθαν Κάλλερ, <i>Γλώσσα, νόημα και ερμηνεία</i>	22
• Ρολάν Μπαρτ, <i>Ο θάνατος του συγγραφέα</i>	29
• Άγγελος Μαντάς, <i>Μεταφορά και μετωνυμία</i>	34
• Παναγιώτης Μουλλάς, <i>Οι μεταμορφώσεις του αφηγητή</i>	37
• Θρασύβουλος Σταύρου, <i>Μέτρα, στίχος</i>	42
• Γιάκομπ Μπούρχχαρτ, <i>Το μοντέρνο κλέος</i>	49
• Έριχ Άουερμπαχ, <i>Φαρινάτας και Καβαλκάντε</i>	53
• Έριχ Άουερμπαχ, <i>Ο αδελφός Αλβέρτος</i>	58
• Φρανσουά Ραμπελαί, <i>Πρόλογος του συγγραφέα στον «Γαργαντούα»</i>	61
• Έριχ Άουερμπαχ, <i>Ο κόσμος στο στόμα του Πανταγκρουέλ</i>	66
• Νικολά Μπουαλώ, <i>Η ποιητική τέχνη</i>	70
• Κλέων Παράσχος, <i>Εισαγωγή στα «Οκτώ δοκίμια» του Montaigne</i>	75
• Έριχ Άουερμπαχ, <i>Η μεταμορφωμένη Δουλτσινέα</i>	81
• Μιχαήλ Μπαχτίν, <i>Ποιητικός και μυθιστορηματικός λόγος</i>	87
• Τζωρτζ Στάινερ, <i>Ο θάνατος της τραγωδίας</i>	93
• Ρακίνας, <i>Πρόλογος στη «Φαίδρα»</i>	103
• Γιαν Κοττ, <i>Η πικρή Αρκαδία του Σαίξπηρ</i>	106
• Χάρολντ Μπλουμ, <i>Ουίλλιαμ Σαίξπηρ: «Άμλετ»</i>	112

II. ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ Β΄ ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

- Ιμμάνουελ Καντ, *Απάντηση στο ερώτημα: Τι είναι Διαφωτισμός*123
- Πασχάλης Κιτρομηλίδης, *Το πολιτικό νόημα του Διαφωτισμού*131
- Βολταίρος, *Κατηγορώ τον Σαίξπηρ.*
Ένας λίβελλος στη Γαλλική Ακαδημία137
- Ρωξάνη Δ. Αργυροπούλου, *Ο «Ζαντίγκ» στη ζωή*
και το έργο του Βολταίρου143
- Άννα Ταμπάκη, *Η νέα κλασικιστική ροπή*
του γαλλικού αιώνα των Φώτων147
- Παναγιώτης Πίστας, *Εισαγωγή. [Το έργο του Restif de la Bretonne]*152
- Κοσμάς Ψυχοπαίδης, *Οι «Εξομολογήσεις» του J. J. Rousseau.*
Στοχασμοί πάνω στον αλλοτριωμένο βίο155
- Φραντσέσκο ντε Σάνκτις, *Η φιλοσοφία του Λεοπάρντι*164
- Μ. Χ. Άμπραμς, *Ο Σέλλεϋ και ο ρομαντικός πλατωνισμός*169
- Βίκτωρ Ουγκώ, *Ο νεώτερος Αισχύλος. Η ακτινοβολία της μεγαλοφυΐας*173
- Σάμιουελ Τέυλορ Κόλριτζ, *Επτά θέσεις για τον Σαίξπηρ.*
Τα κύρια χαρακτηριστικά των έργων του176
- Σοφία Ντενίση, *Ο Walter Scott για τα «Waverley Novels»*181
- Αντιγόνη Βλαβιανού, *Το διήγημα στην καμπή του 19ου αιώνα.*
Από την κλασική αρτιότητα στις πρώτες καινοτόμες αποκλίσεις186
- Αναστασία Αντωνοπούλου, *Ο γερμανικός νατουραλισμός*199
- Βαγγέλης Αθανασόπουλος, *Gustave Flaubert: Ένας απρόθυμος ηγέτης*
του ρεαλισμού203
- Γιάν Κοττ, *Ξαναδιαβάζοντας τον Ίψεν*208
- Αύγουστος Στρίντμπεργκ, *Πρόλογος στη «Δεσποινίδα Τζούλια»*214
- Όσκαρ Ουάιλντ, *Ο κριτικός ως δημιουργός*219

• Αναστασία Αντωνοπούλου, <i>Η βιεννέζικη πρωτοπορία</i>	226
• Ούγκο φον Χόφμανσταλ, <i>Η επιστολή του Λόρδου Τσάντος προς τον Φράνσις Μπέικον</i>	231
• Βιρτζίνια Γουλφ, <i>Η ποίηση, το μυθιστόρημα και το μέλλον</i>	235
• Αγγελική Σπυροπούλου, <i>Η Βιρτζίνια Γουλφ, η ποίηση και η ποιητική μυθοπλασία</i>	240
• Φερνάντο Πεσσόα, <i>Ηρόστρατος. Η αναζήτηση της αθανασίας</i>	244
• Γκόττφρηντ Μπεν, <i>Εξπρεσιονισμός. Μια ομολογία πίστewς</i>	250
• Αναστασία Αντωνοπούλου, <i>Rainer Maria Rilke</i>	258
• Αναστασία Χουρναζίδη, <i>Ρόμπερτ Μούζιλ, «Ο άνθρωπος χωρίς ιδιότητες»</i> ..	262
• Νάσος Δετζώρτζης, <i>Marcel Proust</i>	269
• Τριστάν Τζαρά, <i>Διάλεξη για το Dada</i>	274
• Αντρέ Μπρετόν, <i>Δεύτερο μανιφέστο του υπερρεαλισμού</i>	279
• Βζέβολοντ Μεγιερχόλντ, <i>Το πλανόδιο θέατρο</i>	282
• Αντονέν Αρτώ, <i>Για να τελειώνουμε πια με τ' αριστουργήματα</i>	285
• Μπέρτολτ Μπρεχτ, <i>Μικρό «όργανον» για το θέατρο. Το θέατρο μιας επιστημονικής εποχής</i>	288
• Αγγελική Σπυροπούλου, <i>Μπρεχτ, Μπένγιαμιν, Κάφκα. Η μιμητική της χειρονομίας, η παρέμβαση της ιστορίας</i>	290
• Μάικλ Ουόρτον, <i>Μια νέα θεώρηση του κόσμου</i>	295
• Ίταλο Καλβίνο, <i>Πολλαπλότητα</i>	303
• Μαρία Σπυριδοπούλου, <i>«Ο γατόπαρδος». Ένα πολυεδρικό κείμενο</i>	308
Κατάλογος Πηγών	314
Ευχαριστίες	321

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το *Ανθολόγιο Κριτικών Κειμένων* αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του διδακτικού υλικού της Θεματικής Ενότητας ΕΠΟ21. Στόχος του και βασικό κριτήριο για την επιλογή των κειμένων ήταν να ανταποκριθεί στις μαθησιακές ανάγκες των φοιτητών του ΕΑΠ και να συμβάλει, μαζί με το *Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων*, στη μελέτη του δίτομου εγχειριδίου *Ιστορία της Ευρωπαϊκής Λογοτεχνίας*. (Σημειώνεται ότι τα περισσότερα από τα ανθολογούμενα κείμενα συνδέονται με αντίστοιχες δραστηριότητες, κάποτε σε συνάρτηση με λογοτεχνικά κείμενα.) Το *Ανθολόγιο Κριτικών Κειμένων* δεν αποβλέπει στην πλήρη κάλυψη του γνωστικού αντικειμένου, το οποίο εκτείνεται σε ένα ευρύ χρονικά και γεωγραφικά φάσμα· επιχειρεί όμως να φωτίσει αντιπροσωπευτικά έργα και συγγραφείς από όσο το δυνατόν περισσότερες λογοτεχνικές παραδόσεις της ευρωπαϊκής ηπείρου, δίνοντας έμφαση κυρίως στα βασικά λογοτεχνικά είδη (ποίηση, αφηγηματική πεζογραφία, δραματολογία) και επιδιώκοντας να ενθαρρύνει την κριτική σκέψη των φοιτητών γύρω από λογοτεχνικά φαινόμενα, προβληματισμούς και εκδηλώσεις που αφορούν την εξεταζόμενη περίοδο.

Πιο συγκεκριμένα, ο ανά χείρας τόμος περιλαμβάνει: α) μελέτες και κριτικά κείμενα για την ευρωπαϊκή λογοτεχνία και ειδικότερα για συγγραφείς, λογοτεχνικά έργα, πνευματικές ή καλλιτεχνικές τάσεις και λογοτεχνικά ρεύματα από τον Μεσαίωνα ως τον εικοστό αιώνα· β) δοκίμια ή άρθρα που παρέχουν στους φοιτητές πληροφόρηση για θεωρητικά ζητήματα και θέματα που συνδέονται με τη μελέτη της λογοτεχνίας (π.χ. σχήματα λόγου, στιχουργική, στοιχεία της αφήγησης κ.ά.)· γ) κείμενα των ίδιων των λογοτεχνών —τα οποία αποτελούν μέρος της ιστορίας της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας— όπως μανιφέστα, προλόγους έργων, επιστολές κ.ά., όπου αποτυπώνονται οι σκέψεις των ίδιων των δημιουργών για το έργο τους ή γενικότερα για τη ζωή και την τέχνη, διαγράφονται οι βασικοί άξονες της ποιητικής τους, αποκαλύπτονται οι εκλεκτικές τους συγγένειες με άλλους δημιουργούς, ενώ δίνεται μια εναργής εικόνα για την κίνηση των ιδεών και την πρόσληψη της λογοτεχνίας στην εκάστοτε κοινωνία και εποχή.

Τα ανθολογούμενα κείμενα ακολουθούν τη σειρά των κεφαλαίων του εγχειριδίου. Τα πλήρη εκδοτικά τους στοιχεία παρατίθενται στο τέλος κάθε κειμένου και συγκεντρωτικά στον «Κατάλογο Πηγών» στις τελευταίες σελίδες του Ανθολογίου. Διευκρινίζεται ότι τα κείμενα αποδίδονται χωρίς αλλαγές στην

ορθογραφία, τον τονισμό ή τη στίξη, για λόγους όμως τυπογραφικής ενοποίησης οι υποσημειώσεις των συγγραφέων ή των μεταφραστών παρατίθενται σε όλα τα κείμενα στο τέλος. Στα περισσότερα κείμενα προτάσσεται ένα σύντομο εισαγωγικό σημείωμα, στο οποίο δίνονται κατευθυντήριες γραμμές για την καλύτερη κατανόηση του υλικού ή –όπου κρίθηκε απαραίτητο– ορισμένες συμπληρωματικές πληροφορίες για την περιρρέουσα ατμόσφαιρα και τα συμφραζόμενα. Τα εισαγωγικά σημειώματα υπογράφονται με τα αρχικά των συντακτών τους (βλ. παρακάτω). Τέλος, σε λίγες περιπτώσεις έχουν προστεθεί υποσελίδιες σημειώσεις με σχετικές διευκρινίσεις προς τους φοιτητές, οι οποίες υπογράφονται από τους συντάκτες τους ή φέρουν την ένδειξη Σ.τ.Επ. (Σημείωση της Επιμελήτριας).

Η ανθολόγηση των κειμένων και η σύνταξη των εισαγωγικών σημειωμάτων έγινε σε συνεργασία με τους συγγραφείς του εγχειριδίου μελέτης (αλφαβητικά): Γιώργο Βάρσο (για την *ΙΕΛ Α*), Αντιγόνη Βλαβιανού, Κατερίνα Καρακάση, Ιουλία Πιπινιά, Δέσποινα Προβατά, Αγγελική Σπυροπούλου, καθώς και τη συνάδελφο Μαρία Σπυριδοπούλου (για την *ΙΕΛ Β*), οι οποίοι πρόθυμα συνέβαλαν προκειμένου να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Ως προς τη συμβολή των συνεργατών, να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει παντού απόλυτη αντιστοιχία ανάμεσα στην επιλογή των κειμένων και τη σύνταξη των σχετικών εισαγωγικών σημειωμάτων. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται σε όλους τους εκδοτικούς οίκους, τους συγγραφείς και τους μεταφραστές που επέτρεψαν την ανθολόγηση κειμένων τους, καθώς επίσης στην Αναστασία Αντωνοπούλου, επίκουρη καθηγήτρια Γερμανικής Φιλολογίας, και στην υποψήφια διδάκτορα Αναστασία Χουρναζίδη, οι οποίες συνέγραψαν αφιλοκερδώς κείμενα ειδικά για τον τόμο. Αναφορά θα πρέπει να γίνει, ακόμα, στην Άρτεμη Πετροπούλου, που ανέλαβε την ψηφιοποίηση των κειμένων και την καλλιτεχνική επιμέλεια του Ανθολογίου, όπως και στον Γιάννη Πατίλη, ποιητή και εκδότη του λογοτεχνικού περιοδικού «Πλανόδιον» για την τεχνική υποστήριξή του κατά την επεξεργασία του τόμου, και τέλος στο Γραφείο Ανάπτυξης Διδακτικού Υλικού του ΕΑΠ.

Πέρσα Αποστολή